

Dokument nr. 8:122

(2002-2003)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Signe Øye, Karin Andersen, Magnhild Meltveit Kleppa, Anita Apelthun Sæle, Kari Lise Holmberg og Per Sandberg

Forslag fra stortingsrepresentantene Signe Øye, Karin Andersen, Magnhild Meltveit Kleppa, Anita Apelthun Sæle, Kari Lise Holmberg og Per Sandberg om lov om endring i lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (Tiltak for å sikre kjønnes like formelle rett til skilsmisse)

Til Odelstinget

BAKGRUNN

Muslimske kvinner som har inngått ekteskap i opprinnelseslandet, eller i muslimsk menighet i Norge, kan oppleve at selv om de får skilsmisse etter norsk lov, blir den ikke anerkjent og ansett som gyldig i opprinnelseslandet eller av familien og menigheten. Dette betyr at retten til skilsmisse i praksis ikke er lik for alle kvinner i Norge, fordi de i noen tilfeller ikke har samme rettigheter som menn til å bryte en ekteskapskontrakt. Slike ekteskapskontrakter er basert på religiøs rettstradisjon. Kontrakten er enten skriftlig (fra utlandet) eller muntlig (fra vielse i menighet her).

Den norske staten har ratifisert en rekke menneskerettighetskonvensjoner for blant annet å beskytte kvinner mot diskriminering. I artikkel 16 i FNs menneskerettighetskonvensjon heter det f.eks.:

"Voksne menn og kvinner har (...) uten noen begrensning som skyldes rase, nasjonalitet eller religion (...) krav på like rettigheter ved inngåelse av ekteskap (...) og ved dets oppløsning."

Staten har også forpliktet seg til å iverksette nødvendige tiltak for å innfri (blant andre) artikkel 16.

SKRIFTLIG UTENLANDSK EKTESKAPS-KONTRAKT

Statistikk viser at majoriteten av ikke-vestlige innvandrere med opprinnelse i muslimske land, inngår ekteskap med person bosatt i opprinnelseslandet. Dette gjelder for både kvinner og menn. Mange av ekteskapene blir også inngått i opprinnelseslandet. Ekteskapskontrakten fremlegges så for norsk utlendingsmyndighet og gir grunnlag for familiegjenforening gjennom ekteskap.

Familielovverket i mange muslimske land er basert på klassisk islamsk rettstradisjon. Dette innebærer at mannen har en enkel tilgang til skilsmisse. Kvinnen har derimot en rekke begrensninger hva gjelder rettigheter til å skille seg. Hun må innfri flere ulike krav for å kunne oppnå skilsmisse mot ektemannens vilje. Erfaring fra de aktuelle landene er at kvinner i liten grad søker skilsmisse ettersom både lovverket og rettsprosessen oftest går i kvinnens disfavør, og at skilsmisse på kvinnens initiativ er lite akseptert sosialt og religiøst sett. Ovennevnte problemstillinger fremkommer i en ny rapport fra Human Rights Service.

Hvilke konsekvenser dette kan få, illustreres ved blant andre en ung kvinnes erfaringer:

"Hun er født i Norge av foreldre fra Pakistan. Der ble hun tvangsgiftet 18 år gammel. Etter et voldelig ekteskap samtykket foreldrene i at hun skilte seg mot ektemannens vilje. Hun er i dag således registrert som skilt i folkeregisteret vårt. Men i Pakistan er hun fremdeles registrert som gift. Skal denne kvinnen få skilsmisse i Pakistan, må hun føre saken sin for domstolen der, med både de økonomiske og mentale belastningene dette vil medføre. I tillegg kan hun vanskelig inngå nytt ekteskap, ettersom hun er troende og derfor opplever seg bundet av den pakistanske/muslimske kontrakten. En ytterligere belastning er at deler av hennes etniske/religiøse gruppe her også betrakter henne som gift."

I en muslimsk ekteskapskontrakt kan imidlertid ektemannen delegere skilsmisserett til kvinnen. Med en slik rett nedfelt, er hun så godt som likestilt med mannen, hva gjelder formell anledning til å oppløse ekteskapet. I praksis blir denne retten sjelden nedfelt i ekteskapskontrakten, og det oppleves som svært vanskelig for kvinner å be om det, fordi det er tabu-belagt. I mange tilfeller er det de respektive familieoverhodene som bestemmer hvorvidt en slik rett skal kontraktsfestes.

For å styrke aktuelle kvinners rettigheter til å oppløse ekteskap uten mannens samtykke, mener forslagsstillerne at det må føres inn et tillegg i utlendingsforskriften. Et slikt tilleggskrav skal inneholde en bestemmelse om at familiegjenforening kun skal skje i de tilfeller der ekteskapskontrakten, lovmessig som religiøs, danner grunnlag for familiegjenforening, gir begge ektefeller en formell nedtegnet rettighet til skilsmisse.

Hensikten med et slikt tilleggskrav er å sikre kvinner bosatt i Norge som er potensielle ofre for tvangsgiftet, og kvinner som kommer til Norge som følge av familiegjenforening, liknende tilgang til skilsmisse som den øvrige befolkningen i landet.

PRAKTISKE KONSEKVENSER

Ved søknad om familiegjenforening gjennom ekteskap i dag, skal ekteskapskontrakten fremlegges for utlendingsmyndighetene. Kontrakten skal oversettes av godkjent translator i Norge eller ved norsk ambassade i det aktuelle landet. En endring som foreslått vil altså ikke medføre en ytterligere belastning på byråkratiet. Enten er skilsmisseretten nedfelt, eller så er den ikke nedfelt.

Mange av disse ekteskapene inngås i sommerhalvåret. Forslagsstillerne mener derfor at Regjeringen så raskt som overhodet mulig må sette i verk de tiltak som er nevnt i dette forslaget.

VIELSE I MENIGHET

Norge er blitt et flerreligiøst og fleretnisk samfunn. Flere menigheter er gitt vigselfrett, og dette medfører at et økende antall personer inngår ekteskap ved seremoni i en menighet. For troende muslimer innebærer dette at vielsen anses som islamsk, og derav følger det at islamsk familierett oftest legges til grunn ved en skilsmisse. En norsk skilsmisse vil ikke uten videre bli akseptert og ansett som gyldig i aktuelle muslimske miljøer. Kvinner kan derfor vanskelig inngå nytt ekteskap uten å ha blitt løst fra den muslimske (muntlige) ekteskapskontrakten. Ektemannen kan derimot gifte seg på nytt ettersom en tolkning av islam tillater flerkoneri.

Derfor er det viktig å innføre tidsriktige regler for hvordan ekteskapsvilkårene skal prøves. Begge

kjønns religiøse formelle tilgang (like rett) til skilsmisse er for forslagsstillerne i denne sammenheng åpenbar. Det kan ikke tillates at det inngås ekteskap i Norge som gir en ulik rett til skilsmisse mellom kjønnene. Derfor bør det nedformes et konkret krav i ekteskapsvilkårene i lov om ekteskap, at begge ektefeller gis formelle religiøse rettigheter (det skal gis like retter) til å oppløse ekteskapet for begge kjønn.

Ved en religiøs seremoni i menigheter, benyttes den offisielle "erklæring fra brudefolkene før prøving av ekteskapsvilkårene". Forslagsstillerne presiserer at denne erklæringen må tilpasses de endringer som gjøres i loven, slik at bestemmelsen ikke blir en sovende lov. Forslagsstillerne vil presisere at formelle religiøse rettigheter (lik rett) til skilsmisse skal være et viktig og avgjørende vilkår for ekteskap, og mener derfor at det må formuleres et punkt i erklæringen fra brudefolkene som tydeliggjør hvorvidt det i velsignelsen av ekteskapet i en menighet, er gitt begge ektefeller formelle religiøse rettigheter (lik rett) til skilsmisse. Forslagsstillerne overlater til departementet å utforme slik tekst.

TRYGDEMISBRUK/BIGAMI

Bigami er ulovlig i Norge, og kan ikke aksepteres. Allikevel er det avdekket at fenomenet forekommer. Viktige organisasjoner knyttet til integreringsarbeid, slik som Human Rights Service, bekrefter denne problemstillingen.

Det synes som om særlig to aspekter er knyttet til dette lovbruddet: Ekteparet blir skilt etter norsk lov, men den muslimske ekteskapskontrakten blir ikke opphevet. Dermed ansees de fremdeles som gift. Dette er et stort problem for kvinner som ønsker å komme ut av en vanskelig situasjon, og kanskje et problemfylt ekteskap.

Denne praksisen kan også åpne muligheter for trygdemisbruk, ved at den skilte kvinnen vil få utbetalt stønader som blant annet enslig forsørger. Økonomisk er således en norsk skilsmisse gunstig. I tillegg kan ektemannen, etter islamsk praksis i noen miljøer og land, inngå ekteskap med en ny kvinne. Et ekteskap som igjen kan utløse familiegjenforening i Norge.

Som regel vil det første ekteskapet som er oppløst, være inngått og offentlig registrert i opprinnelseslandet. En slik registrering medfører at det er mulig for norske myndigheter å kontrollere eventuell ulovlig praksis, dersom det kreves dokumentasjon på skilsmisse fra opprinnelseslandet.

Forslagsstillerne kan ikke ut fra de opplysninger vi sitter inne med, se at en forskrift som likestiller menn og kvinners rett til skilsmisse skulle bryte noen internasjonale konvensjoner Norge er forpliktet av, men anmoder Stortinget om å be Regjeringen sikre at konkret ordlyd ivaretar disse forpliktelsene. For-

skriften må endres så raskt som overhodet mulig, og Stortinget anmodes om å be Regjeringen iverksette en hurtig prosedyre for å iverksette dette, og forutsetter at Regjeringen prioriterer dette.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

A.

Vedtak til lov

om endring i lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap

I

I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap gjøres følgende endring:

§ 7 ny bokstav l skal lyde:

l) Hver av brudefolkene skal hver for seg erklære på ære og samvittighet at ekteskapet er inngått av egen fri vilje, og at de anerkjenner hverandres like formelle rett til skilsmisse.

II

Denne lov trer i kraft straks.

B.

Stortinget ber Regjeringen om å sørge for endringer i "Erklæringen fra brudefolkene før prøving av ekteskapsvilkårene" i tråd med lov om ekteskap.

C.

Stortinget ber Regjeringen om å vurdere muligheten for nytt tillegg i utlendingsforskriften der det kreves dokumentert skilsmisse fra utenlandsk inngått ekteskap, før det innvilges familiegjenforening på bakgrunn av ny ekteskapsinngåelse.

D.

Stortinget ber Regjeringen så raskt som mulig endre utlendingsforskriften § 23, slik at den setter som vilkår at ekteskapskontrakter skal gi begge kjønn like, religiøse som lovmessige, retter til skilsmisse.

6. juni 2003